

svenskt medborgarskap elektroniskt.

Hoppas nu alla biblioteken äntligen tar sig an denna utmaning och inser att det inte handlar om en tillfällig klyfta utan en stege, där var tredje person i Sverige står och vinglar på första pinnen eller inte ens nått den. Bibliotekets viktigaste mål måste vara att få så många som möjligt att nå ett par pinnar upp, en andra alfabetisering, det vill säga - har man bara lärt sig grunderna, knäckt koden, så är det möjligt att ta sig vidare själv, kanske rent av med hjälp av en lånebok! Folkbildning helt enkelt!

The Daring Library

Såväl den ovanstående rubriken som innehållet i årets BiS-seminarium på bokmässan har väckt debatt, en debatt som det inte fanns utrymme för under den mycket begränsade seminarietiden. Elsebeth Tank, ansvarig för The Darling Library har känt sig provocerad och kommenterat seminariet i Malmö Stadsbiblioteks blogg. Bra, då är syftet nått, att få igång en debatt.

Tydligt är det i dag kontroversiellt att hävda, som Göran Greider och Annina Rabe gjorde i seminariet, att bibliotek ska vara i viss mening ganska traditionella, tillhandahålla det folk enligt alla undersökningar faktiskt förväntar sig. Sammanfattningsvis handlar det primärt om text, tillgänglighet och tystnad. Sedan bör givetvis varje bibliotek även vara, eller vara del av, ett kulturhus, med ett brett utbud

I boken "Där människor och tankar möts – bibliotek som folkbildning" (BTJ 2010) skriver Göran Greider och även några av de andra kapitelförfattarna om bibliotekets och demokratins framväxt ur och genom konflikt. Tyvärr var inte Greider på bettet i seminariet och tog tag i den tråden, så läs boken!

Bibliotek för och om alla.

Med anledning av all uppmärksamhet kring den bedrövliga behandlingen av romer i Europa är det hög tid att ställa sig frågan, vad gör biblioteken för den romska gruppen och individen? Böcker på romani, ett av landets minoritetsspråk? Tidskriften Glinda, www.romaniglinda.se? Romska nationaldagen? Musik? Film? Uppsökande verksamhet? Samarbeten? Debatter?

Alla bibliotek har väl köpt "Tio pinnar i luften. Sagor, sånger och gåtor på nationella minoritetsspråk och svenska" av Gunilla Lundgren och Amanda Eriksson utgiven av Skolverket?

Sociala media eller kapitalistiska media

I bisseminariets allra sista skälvande minut var det någon som ifrågasatte att det var personer utanför biblioteksvärlden som var inbjudna att samtala om bibliotek. Visst är bibliotekarier bäst på bibliotek, men absolut inte bäst på att se det utifrån att se andra vinklingar, andra uppgifter än de att gnetta på att hänga med att, att ifrågasätta. Detta blev uppenbart vid seminariet under mässan med rubriken "Sociala medier och bibliotek".

Deltagarna från biblioteksvärlden vittnade alla om att det gällde att hänga med, att vara duktiga på allt detta nya. Men det provocerande ifrågasättandet av bibliotekets roll kom från de andra deltagarna Unni Drougge och Rasmus Fleischer. De sa allt det kloka som kritiskt skolade informationskompetenta bibliotekarier borde ha sagt. De talade om de ekonomiska intressen och stora företag som ligger bakom "social media" en term som de helst inte ville använda, de talade om att biblioteken borde använda tekniken till att lyfta fram det smala, det udda det som inte finns i topplistor och automatiskt rankas av tekniken.

Från FNL-are till

Kerstin Ericsson

► "Jasså, du är en så'n där j-a revolutionär!" sa Sigge när han såg mitt FNL-märke. Han spände ögonen i mig och jag pep "Ja" varpå Sigge sa: "Ja, det var tur det..." Året var 1970. Jag gick på biblioteksskolan i Solna och var på anställningsintervju hos min företrädare Sigge Gräas. Jo, jag fick jobbet och Sigge, folkbildare, ABF-are, bruksarbetare och de senaste tio åren kommunbibliotekarie i Häverö kommun, var oerhört stolt över att han nu skulle efterträdas av en utbildad bibliotekarie. FNL-rörelsen hade jag kommit i kontakt med under studietiden i Lund. Under praktikterminen vid Helsingborgs stadsbibliotek våren 1969 minns jag att vi ordnade ett möte där BiS presenterades. Det första åren under 70-talet var jag aktiv BiS-are, men så småningom tog arbetet i FNL-gruppen, FiB och en Oktober-bokhandel över.

bis #3 2010

SOME RIGHTS RESERVED

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.

Sigge hade sett till att där också planerades in ett nytt folkbibliotek. När jag började min anställning var planeringen långt framskriden och 1973 invigdes Folkets Hus och det nya biblioteket. Att varje lördag stå på Centrumtorget och sälja Vietnambulletinen i det lilla brukssamhället var tufft trots att det alltid varit S-styrt. Sigge hade varit kommunist i unga år men blivit socialdemokrat under kriget. Det visste alla och det var inget konstigt med det. Däremot att vara s.k. vänster och komma utifrån var en annan sak. Men när ynglingar i nian, hetsade av ortens pingstpastor, kom in i biblioteket och skrek j-a kommunist /FNL-are gick Sigge in till rektorn som i sin tur läxade upp dem. Arbetet i Vietnamrörelsen stärkte mig att inte "fega" och att alltid försöka se huvudsidan i en frågeställning. Att ena så många som möjligt i en viktig fråga – den sk Enhetsfronten.

Brinnande aktuella frågor

Som "barn" av den radikala årskursen 69-70 i Solna arrangerade jag med stor iver allehanda utställningar, föredrag och bokutställningar om de då brinnande aktuella frågorna. Generad erinrar jag mig dessa idag och minns särskilt när jag visade filmen "Calcutta" för pensionsföreningen. Efter filmens slut reste sig fru Nylén och sa att "fattigdom har vi nyligen upplevt i vårt land och den känner vi alltför väl. Därför vill vi att du visar filmer med gladare innehåll". Däremot kan jag fortfarande känna glädje när jag tänker på barnverksamheten som tidigare varit eftersatt. Nu satte vi igång med sagoläsning, dockteater och filmvisning.

Norrtälje

Efter fem år bytte jag till en tjänst vid huvudbiblioteket i Norrtälje och blev så småningom t.f. bibliotekschef. Staden hade byggt ett nytt och modernt stadsbibliotek 1965, men som huvudbibliotek i den nya storkommunen räckte lokalerna inte till. Ett nytt huvudbibliotek planerades fram och tillbaka under ett tiotal år och 1988 flyttade vi in i det nya och relativt rymliga Stadsbiblioteket.

Under mitt yrkesliv som bibliotekarie har jag insett vikten av att biblioteket hela tiden måste synas och höras. Vi blir ju lätt marginaliserade i kampen om de kommunala resurserna. 1998 var Stockholms Kulturhuvudstadsår. Även kranskommunerna i Stockholm kunde delta på olika sätt. En politiker, Per Börjesson, i Kultur - och fritidsnämnden kläckte idén att Norrtälje skulle slå dalakommunen Svärdsjöes rekord i högläsning som låg på en vecka. Vi bildade en arbetsgrupp och bestämde att vi skulle slå rekordet med att genomföra högläsning dygnet runt i fyra veckor och få in rekordet i Guinness Rekordbok!! Projektet döptes till "Läsmaran". Sanslöst vågat! Vi raggade ihop 28 lagledare till 28 olika lag med olika teman och inriktningar: idrott, Astrid Lindgren, Roslagsförfattare, natur, fåglar

Beträffande mitt yrkesval var det inte bibliotekarie jag hade tänkt bli från början, trots att jag växte upp i en bokhandel. Men mina ämnesval till språklärare – spanska som huvudämne, engelska och konsthistoria skulle komma till stor användning några årtionden längre fram i yrkeslivet.

Bibliotekarie i Hallstavik

Jag började alltså arbeta som bibliotekarie i bruksorten Hallstavik, centralort i dåvarande Häverö kommun, som efter ett halvår slogs ihop med ett tiotal andra mindre kommuner till storkommunen Norrtälje. Sigge, som visade sig vara en pionjär i biblioteksarbete och folkbildning, blev min läromästare under det halvår som han arbetade kvar. 1968 hade han lyckats få resurser till bokbussverksamhet tillsammans med en grannkommun. Bokbussen, en Hanomag, delades i tvåveckorsperioder mellan de två kommunerna och körde "från dörr till dörr". Biblioteket låg i centralskolan, men några år innan kommunsammanslagningen 1971 hade kommunledningen i Häverö beslutat att ett nytt Folkets Hus skulle byggas i centrala Hallstavik.

osv. osv. 803 deltagare från hela kommunen läste dag och natt utan uppehåll i bibliotekets tillfälligt omdesignade tidningsrum med lokalradiosändning 28 dygn! Jag hade aldrig i mina vildaste fantasier trott att jag skulle få uppleva något liknande. "Läsmaran" blev omskriven även utanför kommunens gränser och gav biblioteket en plats i Guinness redkordbok.

Bokbussverksamheten har haft stor betydelse alltsedan Sigges Hanomag-buss på 60-talet. Norrtälje kommun är en glesbygdskommun, trots närheten till Stockholm med en stor yta i förhållande till folkmängden. Hösten 1997 anordnade vi i samarbete med SAB den internationella bibliotekskonferensen "Buss på framtiden" med bokbussutvecklaren Kester Clark från Suffolk i England. Han höll konferensens mest bejublade föreläsning. Efter konferensen åkte vi ned till Bok- och biblioteksmässan och visade upp Kesters buss, som då skilde sig från våra svenska bussar genom sina stora sidofönster. Idag har ser alla bokbussar ut som Kesters buss. Alltsedan har jag levt efter Kesters livsdevis: "Take a chance and don't be sorry for a might have been"!

Spanska besök

Fem år senare fick vi besök av bibliotekskonsulent Ignacio Latorre från kulturdepartementet i Valencia, som fått ett stipendium för att studera svenskt biblioteksväsen. Han berättade om den spanske kollegan och bibliotekschefen Antonio Cuoto, som något år tidigare arbetat fram projektet "biblioplayas" i badorten Benidorm. Efter ett studiebesök i Benidorm någon månad senare, tog jag med mig idén till turistchefen i Norrtälje som blev eld och lågor! Hon ville genast sätta igång att leta sponsorer för att köra igång redan samma sommar. Sagt och gjort. Sommaren 2004 gick startskottet för "Biblioplayas" i Roslagen. Genom ett samarbete med lokala företag och kommun kunde den annars "semestrade" bokbussen besöka badstränder, campingplatser och lanthandlare runt om i Roslagen. Norrtälje blev nu omtalat i Sverige och även i Spanien för genomförandet av "Biblioplayas"-idén.

Ignacios studiebesök hos oss följdes några år senare av att bibliotekschef Sara Gago från staden Ermua i Baskien besökte oss, vilket i sin tur ledde att jag blev inbjuden att föreläsa i Bilbao för ett 50-tal baskiska kolleger om svensk folkbiblioteksverksamhet. 2009 inbjöds Francisca Vernalte, ansvarig för folkbiblioteket i Baskien, av Svensk Biblioteksörening genom min förmedling att hålla ett seminarium på Bok & Biblioteksmässan om de spanska folkbibliotekens snabba utveckling efter Franco-diktaturens fall. Förutsättningen för alla dessa fantastiska och spännande kontakter med spanska kolleger var ju mitt stora intresse för det Spaniens historia och kultur som väcktes under studierna i Lund.

Biblioteket och de arbetslösa

Åter till Sigge som hade framhållit vikten av att bibliotekets verksamhet anpassar sig till de frågor och problem som finns i samhället. Under 30-talets arbetslöshet blev biblioteket en plats dit de arbetslösa kunde gå. Man ordnade studiecirklar och andra aktiviteter. Under arbetarrörelsens framväxt handlade det om människors möjlighet att tillägna sig kunskap i uppbygget av demokratin. Och det gjorde man bl.a. genom att läsa skönlitteratur: de ryska stora författarna och de amerikanska: Theodore Dreiser, Henry James och Upton Sinclair.

När så den ekonomiska krisen kom på 1990-talet med massarbetslöshet blev folkbibliotekens uppgift att erbjuda de arbetslösa en plats som är öppen för alla utan avgifter, tillgång till böcker och tidskrifter. Jag sökte och fick pengar från Statens Kulturråd till BOKIS-projektet. En bibliotekarie anställdes som projektledare för tre s.k. ALU-arbetare och uppgiften var att hjälpa de arbetslösa tillrätta, ordna informationsprogram m.m. Arbetsförmedlingen placerade en arbetssökningsdator på biblioteket i Norrtälje, Hallstavik och Rimbo.

Den statliga utbildningssatsningen "Kunskapslyftet" med syfte att erbjuda de arbetslösa kompetenshöjning sjuösattes 1997. Lärcentra fylla med datorer och lärare växte fram i alla kommuner. Men

Kunskapslyftsutredningen hade missat att samtidigt förstärka folkbibliotekens resurser. Frustrerade studieovana vuxna invaderade biblioteket som i praktiken fått ett ny roll: hälften av de besökande var nu studerande som ställde speciella krav på verksamheten. Med Sigges berättelser från 30-talet i ryggen insåg jag att här gällde det att inte falla in i den alltför vanliga "tycka-synd-om-oss-själva"-valsen utan i stället säga "Visst går det!" att påverka (Tina Lindemalm, SAB:s ordförande). "Vi måste bjuda upp oss själva, om inte någon annan gör det". Sagt och gjort. Jag bjöd in mig själv och SAB:s ordförande Joneta Belfrage till ett kommunfullmäktigesammanträde, tog upp frågan i Länsbibliotekets chefsgrupp, med SAB och Kulturrådets Siv Hågård, kontaktade DN för intervju m.m. Från 1997 inbjöds jag att föreläsa vid olika bibliotekskonferenser i olika delar av landet, men en av de viktigaste var nog NITUS årsstämma i Bollnäs våren 2000. Där fanns representanter för Lärcentra från hela landet tillhörande nätverket NITUS för flexibelt lärande med kurser och program på högskolenivå. Här fick jag chansen att möta dem som arbetade med de elever, som kom till våra bibliotek och ställde krav, som vi alltför ofta inte kunde uppfylla. Ingen hade formulerat detta uppdrag knutet till adekvat resurstilldelning. Nu hade vi i alla fall etablerat den kontakt vi saknat alltsedan Kunskapslyftet sjuösattes 1997.

I vår kommun bjöd jag in rektorerna vid Komvux, gymnasiet och Utbildningscentrum (som ju i likhet med alla övriga kommuner i landet fått Kunskapslyftspengarna) till att arbeta i en arbetsgrupp, Biblioteksrådet, med syfte att öka samarbetet mellan de tre nämnder som ansvarar för biblioteksverksamhet. Vi skrev till de politiskt ansvariga om behovet av resursförstärkning till folkbiblioteket. Precis några år tidigare hade kommunen fått beskedet att regementet, Lv3, skulle läggas ned. Norrtälje kommun, som redan hade en mycket låg utbildningsnivå, skulle nu förlora en stor procent högutbildad arbetskraft. De politiskt ansvariga arbetade nu fram en strategi inför nedläggningen, som innebar en långsiktig plan att höja utbildningsnivån i kommunen med bl.a. satsning på högskoleutbildning på det gamla regementsområdet. Målet var att locka högskoleutbildningar till Norrtälje och bl.a. KI, Karolinska Institutets sjuksköterskeutbildning blev intresserad att starta en filial i Norrtälje. Ett krav som KI ställde var att det skulle finnas en tillfredsställande biblioteksservice för studenterna.

Här sammanföll plötsligt Biblioteksrådets krav på resursförstärkning med kommunens önskan att locka hit KI. Tack vare Mats Törnqvist, kommundirektör men även bibliotekarie, fick jag av Norrtälje kommun, DIK och SAB uppdraget att göra en biblioteksutredning, "Bibliotekets roll i utbildningssamhället". Syftet med utredningen var att kartlägga behov och resurser samt att skapa en struktur för biblioteksverksamheten som en viktig del i kommunens arbete att höja utbildningsnivån i kommunen. Utredningen innehöll ett förslag till Biblioteksplan med en analys av kommuninnevärnans behov av biblioteksservice från förskoleåldern till pensionärsåldern. Planen, "Den lärande människan - Det Livslånga Lärandet", beskrev också arbets- och ansvarsfördelningen för folkbibliotek, skolbibliotek och andra bibliotek med speciell inriktning. I utredningen föreslog jag att folkbiblioteket i Norrtälje skulle få det formella uppdraget att förutom det traditionella folkbiblioteksuppdraget även vara "ett redskap för individens livslånga lärande" och fungera som ett högskolebibliotek för högskolestudenter och komvux-elever.

1,4 miljoner mer till biblioteket

Den 29 november 2000 kunde vi hålla presskonferens med kommunens kommunalråd. Fullmäktige hade beslutat att ställa sig bakom utredningens förslag att förstärka bibliotekets budget med 1,4 miljoner! Min Biblioteksplan blev faktiskt utgångspunkten för många av de biblioteksplaner, som under åren arbetats fram i andra kommuner. En högskolebibliotekarie anställdes på Stadsbiblioteket med uppgiften att ansvara för studenternas användarundervisning och uppbygget av ett studiebibliotek med inriktning på medicinsk litteratur började i samarbete med KI:s bibliotek. Genom att

läsa Biblioteks-pedagogik 10 p på BHS insåg jag hur viktigt det är att bibliotekarierna även har kunskap i Informationskompetens (information literacy) i mötet med biblioteksbesökaren och inte bara studenterna. Något år senare invigdes vårt Pedagogiska bibliotek av dåvarande riksbibliotekarien Thomas Lidman. Förutom det nästan överkliga beslutet i fullmäktige om resursförstärkning blev Svensk Biblioteksförningens Bengt Hjelmqvist-pris 2001 höjdpunkterna i min bibliotekskarriär. Under mitt utredningsarbete gick jag tillbaka till just folkbibliotekens grand old man Bengt Hjelmqvist och bl.a. det han skriver i 1946 års folkbibliotekssakkunnigas betänkande om folkbibliotekens betydelse för samhällsbygget: "Man kan se saken från samhällets sida och säga att folkbibliotekens uppgift är att medverka till skapandet av kunniga och dugliga medborgare. Det är angeläget för demokratin, att den enskilde fritt kan bilda sig en mening angående de olika förhållanden han möter."

Biblioteksplanen antogs av Kommunfullmäktige 2001 och i enlighet med densamma bildades ett Biblioteksråd, där förvaltningscheferna för Utbildningsnämnden, Barn- och skolnämnden och Kultur- och fritidsnämnden, kommundirektören och bibliotekschefen skulle ingå för att i enlighet med Biblioteksplanen regelbundet utveckla biblioteksverksamheten. Men nu visade det sig att varken ansvariga politiker eller tjänstemän i barn- och skolnämnden var intresserade av att ta ansvar för skolbiblioteken. Förvaltningschefen delegerade "ner" sin närvaro i rådet genom att ersätta sig själv med en distriktschef. Därför kunde Biblioteksplanen i Norrtälje aldrig förverkligas i sin helhet. Under de kommande åren uppvtaktade jag och Kalle Guettler (stridbar författare och skolbibliotekarie) den ena ordföranden i skolnämnden efter den andra. Vi bjöd in oss till det ena nämndmötet efter det andra, Kalle skrev insändare, studenter från Uppsala Universitet skrev en uppsats om betydelsen av skolbibliotek med Norrtälje skolor som exempel. Som slutmål för mitt yrkesliv som bibliotekarie hade jag satt upp att skolbiblioteksfrågan i Norrtälje en gång för alla skulle lösas. Så blev det tyvärr inte. I valet 2006 stärkte moderaterna sin ställning och efter något år började det sätta sina tydliga spår i kommunens arbetsklimate. Förvaltningschefer och mellanchefer, som opponerade sig mot kommunledningens diktatoriska och antifackliga arbetsmetoder slutade.

bis #3 2010

Våren 2008 fick även biblioteksverksamheten känna på kommunalrådets "skjuta från höften"-metod. Plötsligt fick vi veta att han bestämt att turistbyrån skulle klämmas in i biblioteket med minsta möjliga kostnader. När beslutet blev offentligt informerade jag Bibliotekets vänner, som startade en namninsamling. Kommunrådet backade. Jag hade bestämt att sluta hösten 2008, och det var nog i sista minuten, att döma av de tydliga signaler jag fått från kommunledningen. En viss tillnyktring infann sig lyckligtvis så småningom och idag, hösten 2010, några veckor före valet har biblioteket nyligen renoverats med fräscha lokaler anpassade till dess nuvarande behov. I enlighet med FNL-tidens analys om vikten att se huvudsidan i kampen för ett jämlikt samhälle är jag nu aktiv socialdemokrat. Målet är att efter 12 års borgerligt styre i kommunen vinna valet för att rätta till allt som gått snett. Nu är vi i oppositionen eniga om att vi vill tillsätta en skolbiblioteksarbetsgrupp. Här finns även Folkpartiet från alliansen med. Skolbiblioteksfrågan har aldrig tidigare förekommit i något valprogram! Så mitt mål kanske uppfylls till slut?! I skrivande stund vet vi inte hur det går i valet. Men man kan ju alltid hoppas....

Dom tog och tog över

gator och torg

Dom köpte vår glädje

Och sålde vår sorg

Dom byggde ett samhälle

Iskallt och hårt

Och nu ska vi ta det tillbaka

Mikael Wiehe
"Ta det tillbaka" 2010

